

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 5.7.2005
COM(2005) 304 végleges

2005/0129 (CNS)

Javaslat

A TANÁCS HATÁROZATA

a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról

(2007–2013 közötti programozási időszak)

(előterjesztő: a Bizottság)

{SEC(2005) 914}

INDOKOLÁS

A vidékfejlesztési politikának a közösségi prioritásokkal összhangba hozása érdekében az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló tanácsi rendelet 9. cikke a 2007. január 1-jétől 2013. december 31-ig terjedő programozási időszakra a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi szintű stratégiai iránymutatások elfogadásáról rendelkezik. Az iránymutatások a határozatjavaslat mellékletében találhatók.

A közösségi stratégiai iránymutatások elfogadásának kitűzött határideje 2005 ősze. A monitoring és az értékelés közös keretét 2005 végéig teljesen ki kell dolgozni.

Ha az említett összetevők kidolgozása megtörtént, a tagállamok véglegesíteni tudják nemzeti stratégiai terveiket 2005 végére, 2006 elejére, és a főbb irányokkal kapcsolatos megállapodást követően 2006 első felében befejezhetik a részletes programozást. 2006 második felében történhet meg a jóváhagyási folyamat.

Javaslat

A TANÁCS HATÁROZATA

a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról (2007–2013 közötti programozási időszak)

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA,

tekintettel az Európai Közösséget létrehozó szerződésre,

tekintettel az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló .../.../EK tanácsi rendeletre¹, és különösen annak 9. cikke (2) bekezdésének első mondatára,

tekintettel a Bizottság javaslatára,

tekintettel az Európai Parlament véleményére²,

mivel:

- (1) A(z) .../.../EK rendelet 9. cikkének (1) bekezdése a 2007. január 1-jétől 2013. december 31-ig terjedő programozási időszakokra a vidékfejlesztésre vonatkozó közösségi szintű stratégiai iránymutatások elfogadásáról rendelkezik a vidékfejlesztési prioritások meghatározása érdekében.
- (2) A stratégiai iránymutatások meghatározzák a közösségi prioritások megvalósítása szempontjából nagy jelentőségű területeket, különösen a götebörgi fenntarthatósági célokkal és a növekedést és munkahelyteremtést célzó, megújult lisszaboni stratégiával kapcsolatban.
- (3) E stratégiai iránymutatások alapján minden tagállamnak el kell készítenie a vidékfejlesztési programok elkészítéséhez referenciakeretként szolgáló saját nemzeti vidékfejlesztési stratégiáját.
- (4) Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményt nyilvánított³.
- (5) A Régiók Bizottsága véleményt nyilvánított⁴,

¹ HL L ..., ..., ... o.

² HL L ..., ..., ... o.

³ HL L ..., ..., ... o.

⁴ HL L ..., ..., ... o.

A KÖVETKEZŐKÉPPEN HATÁROZOTT:

Egyetlen cikk

A mellékletben meghatározott, a 2007–2013 közötti programozási időszakra szóló vidékfejlesztési közösségi stratégiai iránymutatásokat elfogadják.

Kelt

*a Tanács részéről
az elnök*

MELLÉKLET

Vidékfejlesztési közösségi stratégiai iránymutatások a 2007–2013 közötti programozási időszakra

1. BEVEZETÉS

Az új vidékfejlesztési rendelet meghatározza a vidékfejlesztési alapból nyújtható támogatás célját és alkalmazási körét. A közösségi stratégiai iránymutatások e kereten belül meghatározzák a közösségi prioritások megvalósítása szempontjából nagy jelentőségű területeket, különösen a göteborgi fenntarthatósági célokkal és a növekedést és munkahelyteremtést célzó, megújult lisszaboni stratégiával kapcsolatban.

A vidékfejlesztési közösségi stratégiai iránymutatások a következőkben nyújtanak segítséget:

- azon területek meghatározása és elfogadása, amelyeken a vidékfejlesztési célra adott EU-támogatás EU-szinten a legnagyobb hozzáadott értéket hozza létre;
- a fő EU-prioritásokkal (Lisszabon, Göteborg) való összekapcsolás és ezeknek vidékfejlesztési politikává való átalakítása;
- az egyéb EU-politikákkal való összhang biztosítása, különösen a kohézió és a környezetvédelem területén;
- az új, piacorientált közös agrárpolitika végrehajtásának és az ebből következő szükséges szerkezetátalakításnak a támogatása a régi és az új tagállamokban.

2. VIDÉKFEJLESZTÉS ÉS A KÖZÖSSÉG ÁLTALÁNOS CÉLJAI

2.1. A KAP és a vidékfejlesztés

A mezőgazdaság továbbra is a vidéki területek legnagyobb használója és kulcstényező a vidék és a környezet minősége szempontjából. Az Európai Unió nemrég lezajlott bővítésével a KAP és a vidékfejlesztés jelentősége és fontossága megnőtt.

A KAP két pillére – a piacpolitika és a vidékfejlesztés – nélkül Európa sok vidéki területe egyre növekvő gazdasági, társadalmi és környezeti problémákkal szembesülne. Az európai mezőgazdasági modell jól tükrözi a gazdálkodásnak a táj, az élelmiszerek valamint a kulturális és természeti örökség gazdagságában és változatosságában betöltött multifunkcionális szerepét⁵.

A KAP – a piac- és vidékfejlesztési politika – irányadó elveit a 2001-es göteborgi Európai Tanács határozta meg, amelyeket 2003 júniusában Thesszalónikiben a lisszaboni stratégiával kapcsolatos következtetésekben megerősítettek – *Az erős*

⁵ Elnökségi következtetések, Európai Tanácsok: 1997 Luxembourg, 1999 Berlin, és 2002 Brüsszel, Mezőgazdasági Tanács, 2005. március 14.

gazdasági teljesítménynek együtt kell járnia a természeti erőforrások fenntartható felhasználásával.

„Az erős gazdasági teljesítménynek együtt kell járnia a természeti erőforrások fenntartható felhasználásával, a fenntartható hulladékképződéssel, a biológiai sokféleség fenntartásával, az ökoszisztémák megőrzésével és az elsivatagosodás megakadályozásával. A fent említett kihívásoknak való megfelelés érdekében az Európai Tanács egyetért azzal, hogy a közös agrárpolitika, illetve a közös agrárpolitika későbbi fejlődésének célkitűzései között szerepelnie kell a fenntartható fejlődés megvalósításának, nagyobb hangsúlyt helyezve az egészséges, jó minőségű termékek előállítására és a környezeti szempontból fenntartható termelési módszerekre, beleértve a biogazdálkodást, a megújuló nyersanyagokat és a biológiai sokféleség védelmét.”

Elnökségi következtetések, Európai Tanács, Göteborg 2001

A megreformált KAP és vidékfejlesztés kulcsfontosságú szerepet játszhat a versenyképesség és a fenntartható fejlődés szempontjából az elkövetkezendő években.

2.2. A fenntartható mezőgazdaság felé: a 2003-as és 2004-es KAP-reformok

A 2003-as és 2004-es KAP-reformok jelentős lépést tettek az EU-ban zajló gazdálkodási tevékenység **versenyképességének és fenntartható fejlődésének javítása** irányába és meghatározták a jövőbeli reformok keretét. Az egymást követő reformok az ártámogatási garanciák csökkentésével fellendítették az európai mezőgazdaság versenyképességét. A termeléshez nem kötődő közvetlen kifizetések bevezetése arra serkenti a gazdálkodókat, hogy a fogyasztói kereslet által generált piaci jelzéseknek igyekezzenek megfelelni a mennyiséggel kapcsolatos politikai ösztönzők helyett. A kölcsönös megfeleltetésbe felvett környezetvédelmi, élelmiszerbiztonsági, állategészségügyi és állatjóléti normák erősítik a fogyasztói bizalmat és növelik a gazdálkodás környezeti fenntarthatóságát.

2.3. Vidékfejlesztés 2007–2013

A jövőbeli vidékfejlesztési politika három fő területre koncentrálna: élelmiszergazdaság, környezet és a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaság és vidéki népesség. A vidékfejlesztési stratégiák és programok új generációja egy versenyképességi (mezőgazdaság, élelmiszeripar és erdészet) tengely, egy területgazdálkodás-környezet tengely és egy a vidéki területek életminősége/diverzifikációja tengely mentén épül fel.

A versenyképességi tengely keretében egy sor intézkedés célozza a humán és fizikai tőkét a mezőgazdaságban, az élelmiszeripari és erdészeti ágazatokban (ismeretátadás és innováció előmozdítása) valamint a minőségi termelést. A területgazdálkodás-környezet tengely a természeti erőforrások védelmét és javítását célzó intézkedésekről, valamint Európa vidéki területeinek nagy természeti értéket képviselő gazdálkodási és erdőgazdálkodási rendszereinek és kultúrtájainak védelméről rendelkezik. A harmadik tengely segítséget nyújt a vidéki területek helyi infrastruktúrájának és humántőkéjének fejlesztésében minden ágazatban a növekedéshez és a munkahelyteremtéshez szükséges feltételek javítása és a gazdasági tevékenységek diverzifikációja érdekében.

A Leader program során gyűjtött tapasztalatokra épülő negyedik tengely lehetőségeket biztosít az innovatív irányításra a vidékfejlesztéssel kapcsolatos helyi, alulról felfelé irányuló megközelítéssel.

2.4. Megfelelni a kihívásoknak

A vidéki területek helyzete nagyon sokféle lehet a távoli, elnéptelenedő és hanyatlásnak induló területektől kezdve a városi területek terjeszkedésének nyomására külvárossá váló területekig.

Az OECD népsűrűsége alapján meghatározása szerint a vidéki régiók⁶ az EU-25-ök területének 92%-át teszik ki. Ezen túlmenően a népesség 19%-a túlnyomóan vidéki régiókban és 37%-a kiemelkedően vidéki régiókban él. Az EU-25-ökben e régiók a bruttó hozzáadott érték 45%-át állítják elő és a munkahelyek 53%-át biztosítják, de a nem vidéki területekhez képest egy sor társadalmi-gazdasági mutató, beleértve a szerkezeti mutatókat⁷, tekintetében egyre inkább lemaradnak. A vidéki területeken az egy lakosra jutó jövedelem körülbelül egyharmadával kevesebb⁸, a nők foglalkoztatási aránya alacsonyabb, a szolgáltatási ágazat kevésbé fejlett, általában kevesebb a felsőoktatási végzettséggel rendelkező és kevesebb háztartás rendelkezik szélessávú internethozzáféréssel. Néhány vidéki régióban hatalmas problémát jelent a távoli és periférikus fekvés. A hátrányok általában még jelentősebbek a túlnyomóan vidéki régiókban, igaz az EU-szintű általános kép tagállamonként jelentős eltéréseket mutat. A lehetőségek, a kapcsolatok és a képzési infrastruktúra hiánya különösen nagy problémát okoz a távoli vidéki területeken élő nők és fiatalok esetében.

Az EU-15-ökben a mezőgazdaság a GDP 2%-át, az új tagállamokban 3%-át, Romániában és Bulgáriában pedig több mint 10%-át termeli meg. Az új tagállamokban háromszor annyian dolgoznak a mezőgazdaságban (12%) mint a régi tagállamokban (4%). Bulgáriában és Romániában a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma ennél jelentősen magasabb.

A mezőgazdasági és az élelmiszeripari ágazat együttesen jelentős részét teszi ki az EU gazdaságának, az EU-25-ökben az ágazatok 15 millió munkahelyet biztosítanak (az összes munkahely 8,3%-a) és a GDP 4,4%-át termelik meg. Az EU a világ legnagyobb élelmiszer- és italelőállítója, az ágazatok együttes termelésének értéke becslések szerint eléri a 675 milliárd eurót. Ugyanakkor az ágazat méret szempontjából továbbra is rendkívül polarizált és széttagolt, ami az ágazatban működő társaságok számára nagy lehetőséget, de egyúttal nagy veszélyt is jelent⁹. Az erdészeti és az ehhez kapcsolódó ágazatok körülbelül 3,4 millió munkahelyet biztosítanak 350 milliárd eurós forgalommal, de jelenleg az erdők éves növekedésének csak 60%-át termelik ki¹⁰.

A mezőgazdaság és az erdészeti ágazat az EU-25-ökben a földhasználat 77%-át teszik ki. A mezőgazdaság környezetvédelmi teljesítménye a természeti erőforrások megóvása és javítása területén az elmúlt években vegyesnek mondható. A vízminőség tekintetében a teljes nitrogéntöbblet 1990 óta nem változott jelentősen a régi tagállamokban. Az ammónia kibocsátás, az eutrofizáció, a talajerózió és a biológiai sokféleség

⁶ Az OECD meghatározás a vidéki településeken (azaz kevesebb mint 150 lakos négyzetkilométerenként) élő népesség részarányán alapul egy adott NUTS III régióban. Lásd Kibővített hatásvizsgálat SEC(2004) 931. Ez a vidéki területek egyetlen nemzetközileg elismert meghatározása. Azonban a fenti meghatározás egyes esetekben nem veszi teljes mértékben figyelembe a sűrűbben lakott vidéki területeken élőket, különösen a külvárosi zónák lakóit.

⁷ Az Európai Tanácsnak készített tavaszi jelentés statisztikai melléklete - SEC(2005) 160.

⁸ Vásárlóerő-paritáson számított GDP-ben mérve.

⁹ Forrás: E-Business Market Watch ICT and e-Business, DG ENTR, 2003. július.

¹⁰ Jelentés az EU erdészeti stratégiájának végrehajtásáról - COM(2005) 84, 2. o.

csökkenésének problémája továbbra is jelen van sok területen. Ugyanakkor a mezőgazdasági terület egyre nagyobb részét használják biogazdálkodásra (5,4 millió hektár az EU-25-ökben) és megújuló erőforrásokként (0,9 millió hektár az EU-15-ökben). Az éghajlatváltozás hosszú távú tendenciái egyre nagyobb mértékben formálják a gazdálkodás és az erdészet jellemzőit. A biológiai sokféleség védelme szempontjából fontos lépések történtek a Natura 2000 végrehajtásának köszönhetően – a mezőgazdasági és erdészeti célra használt területek mintegy 12-13%-át jelölték ki. A nagy természeti értéket képviselő gazdálkodási rendszerek fontos szerepet játszanak a biológiai sokféleség és az élőhelyek megővésében, valamint a táj- és talajvédelemben. A legtöbb tagállamban az említett gazdálkodási rendszerek a mezőgazdasági területek 10–30%-át teszik ki¹¹. Egyes területeken a gazdálkodással való felhagyás súlyos környezeti kockázatokkal járhat¹².

Következésképpen a vidéki területeknek a növekedés, a munkahelyek és a fenntarthatóság tekintetében különleges kihívásokkal kell szembenézniük az elkövetkezendő években. Ugyanakkor a vidéki területek valós lehetőségeket nyújtanak az új ágazatokban meglévő növekedési potenciál, a vidéki szálláshelyek biztosítása és a turizmus, a vonzó lakó- és munkakörnyezet tekintetében, valamint fontos szerepet játszanak a természeti erőforrások és nagy értékű tájak gyűjtőterületeként.

A mezőgazdasági szektornak és az élelmiszeripari ágazatnak meg kell ragadnia az új megközelítések, technológiák és az innováció által nyújtott lehetőségeket mind az Európában, mind pedig globálisan jelentkező fejlődő piaci kereslet kielégítésére. Mindenek felett a kulcsfontosságú humántőkébe való befektetés teszi lehetővé a vidéki területek és az élelmiszerágazat számára, hogy bizakodással tekinthessenek a jövőbe.

A lisszaboni stratégia újraindításának alkalmából az Európai Tanács megerősítette, hogy a lisszaboni stratégiát a fenntartható fejlődés szélesebb kontextusában kell szemlélni, amelynek értelmében a jelenlegi szükségleteket úgy kell kielégíteni, hogy az ne veszélyeztesse a jövőbeli generációknak saját szükségleteik kielégítésére való képességét.¹³ Az új programozási időszak egyedülálló lehetőséget kínál arra, hogy az új vidékfejlesztési alapról nyújtott támogatást átirányítsák a növekedés, a munkahelyek és a fenntarthatóság felé. Ebben a vonatkozásban teljes az összhang a fenntartható fejlődés irányadó elveiről szóló nyilatkozattal¹⁴, és a megújult lisszaboni cselekvési programmal¹⁵, amely a forrásokat arra koncentrálja, hogy Európát vonzóbb befektetési célponttá és munkahellyé tegye, előmozdítva a tudást és az innovációt a növekedés, és több és jobb munkahely teremtése érdekében.

A vidékfejlesztési politikának segítséget kell nyújtania a vidéki területeknek abban, hogy az említett célkitűzéseket meg tudják valósítani a 2007–2013 közötti időszakban. Ehhez fokozottan stratégiai megközelítést kell alkalmazni a versenyképesség, a munkahelyteremtés és a vidéki területeken megvalósított

¹¹ Forrás: IRENA projekt, <http://webpubs.eea.eu.int/content/irena/index.htm>.

¹² Egy sor jelentős mutató szerepel a mellékelt hatásvizsgálat aktualizált változatában - SEC(2005) 914 - térképek formájában; ezek alapján felmérhető a kiindulási helyzet és viszonyítási alapként szolgál a fejlődés méréséhez.

¹³ A 2005. március 22-23-i brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetései, (42) bekezdés.

¹⁴ A 2005. június 16-17-i brüsszeli Európai Tanács elnökségi következtetései, melléklet.

¹⁵ Az Európai Tanács tavaszi üléséhez szóló közlemény „Közös munkával a növekedésért és a munkahelyekért – A lisszaboni stratégia új kezdete” - COM(2005) 24, 2005.2.2.

innováció vonatkozásában, valamint jobb irányítást kell megvalósítani a programok végrehajtásában. Nagyobb hangsúlyt kell helyezni az előrelátó befektetésekre a gazdálkodási és erdészeti ágazatban – humán erőforrás, know-how és tőke befektetés –, a minden szempontból előnyös környezetvédelmi szolgáltatások nyújtásának új módjaira, és a diverzifikáción keresztül – különösen a nők és a fiatalok számára – több és jobb munkahely teremtésére. Annak elősegítésével, hogy az EU vidéki területei ki tudják használni a bennük rejlő lehetőségeket mint befektetésre, munkára és életre alkalmas helyek, a vidékfejlesztési politika megfelelően hozzájárulhat az európai területek fenntartható fejlődéséhez.

3. A KÖZÖSSÉG 2007–2013 KÖZÖTTI VIDÉKFEJLESZTÉSI PRIORITÁSAINAK MEGHATÁROZÁSA

A vidékfejlesztési rendeletben meghatározott célkitűzések keretén belül ezek az iránymutatások meghatározzák a közösségi prioritásokat, célba véve a lisszaboni és a göteborgi Európai Tanácsok következtetéseiben kifejtett fő politikai prioritások integrálását. Minden prioritáscsoport esetében meghatározták a kulcsfontosságú cselekvéseket. E stratégiai iránymutatások alapján minden tagállamnak el kell készítenie a vidékfejlesztési programok elkészítéséhez referenciakeretként szolgáló saját nemzeti vidékfejlesztési stratégiáját.

3.1. A mezőgazdasági és erdészeti ágazatok versenyképességének javítása

Iránymutatás

Az európai mezőgazdasági, erdészeti és élelmiszeripari ágazatban nagy lehetőség van jó minőségű és nagy hozzáadott értékkel rendelkező olyan termékek továbbfejlesztésére, amelyek megfelelnek az európai fogyasztók és a világpiacok változatos és egyre növekvő igényeinek.

Az **1. tengely**hez előirányzott forrásoknak elő kell segíteniük egy erős és dinamikus európai élelmiszeripari ágazat kialakulását **az ismeretátadás és az élelmiszerláncban megvalósított innováció prioritásaira, valamint a fizikai és humántőke-befektetés szempontjából prioritást élvező ágazatokra** koncentrálni.

Az említett prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamoknak a támogatást a következő kulcsfontosságú cselekvésekre kell koncentrálniuk:

- **az innováció és a K+F-hez való hozzáférés megkönnyítése.** Az innováció egyre nagyobb jelentőségű Európa gazdálkodási, élelmiszeripari és erdészeti ágazatai szempontjából. Míg Európa nagy élelmiszeripari vállalatai gyakran az új trendek élvonalában vannak, új termékek és eljárások bevezetése jelentősen hozzájárulhatna a kisebb feldolgozók és gazdaságok teljesítményének növeléséhez. Különösen az új együttműködési formák könnyíthetnék meg a K+F-hez, az innovációhoz és a hetedik kutatási keretprogramban¹⁶ megvalósított cselekvésekhez való hozzáférést.
- **az integráció javítása az élelmiszeripari láncban.** Az európai élelmiszeripar a világ legversenyképesebb és leginnovatívabb élelmiszeripari közé tartozik, de egyre növekvő globális versennyel kell szembenéznie. A vidéki gazdaságban

¹⁶ Az Agrárkutató Bizottság munkáját is figyelembe kell venni ebben az összefüggésben.

jelentős lehetőség van új termékek létrehozására és forgalomba hozatalára, és több érték vidéken tartására minőségi programokon keresztül, valamint az európai termékek tengerentúli megítélésének javítására. A közösségi normáknak való megfelelés érdekében igénybe vett tanácsadó szolgáltatások és támogatás hozzájárulnak az integrációs folyamathoz. A piacorientált mezőgazdasági szektor hozzájárul az európai élelmiszeripari ágazat – mint az egyik legnagyobb munkaadó és a gazdasági növekedés forrása – pozíciójának további megerősítéséhez;

- **az információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazásának és elterjedésének ösztönzése.** Az élelmiszeripari ágazat egésze lemaradást mutat az IKT technológiák alkalmazása tekintetében. Ez különösen így van a kisvállalkozások esetében. Az elektronikus üzleti alkalmazások elterjedtségi szintje még mindig alacsony, ha eltekintünk a nagy multinacionális cégektől, illetve ez utóbbiak nagyobb beszállítóitól¹⁷. A vidékfejlesztési alapoknak ki kell egészíteniük a jövőbeli bizottsági kezdeményezéseket, mint például az i2010-et az elektronikus üzlet (különösen a KKV-kkal kapcsolatban), e-ismeretek és e-tanulás területén¹⁸;
- **a dinamikus vállalkozói szellem előmozdítása.** A nemrég végrehajtott reformok piacorientált környezetet teremtettek az európai gazdálkodás számára. Ez új lehetőségekhez juttatja a gazdaságokat. De ennek a gazdasági lehetőségnek a kiaknázása a **stratégiai és szervezeti ismeretek** fejlesztésétől függ;
- **új felvevőpiacok keresése a mezőgazdasági és erdészeti termékek számára.** Az új felvevőpiacok nagyobb hozzáadott értéket nyújtanak. A **nem élelmiszercélú termelés** területén a befektetés és a képzés támogatása vidékfejlesztés címén kiegészítheti az első pillér alapján végrehajtott intézkedéseket a termelés számára kialakított innovatív, új felvevőpiacokkal vagy a **megújuló energiák** számára anyagok, bioüzemanyagok, illetve feldolgozó kapacitás kifejlesztésének elősegítésével;
- **a gazdaságok és az erdészet környezetvédelmi teljesítményének javítása.** A hosszú távú fenntarthatóság az olyan termékek előállítására való képességtől függ, amelyeket a fogyasztók örömmel megvásárolnak, betartva emellett a magas környezetvédelmi normákat. A megnövelt környezetvédelmi teljesítménybe való beruházás termelési hatékonyság növekedéshez is vezethet, amely minden szempontból előnyös helyzetet teremt;
- **a mezőgazdasági szektor szerkezetátalakítása.** A vidékfejlesztés a szerkezetátalakítás kulcsfontosságú eszköze, különösen az új tagállamokban. A bővítés megváltoztatta a mezőgazdaság térképét. A mezőgazdaság sikeres kiigazítása lehet a kulcsa a mezőgazdasági szektor versenyképessége és környezeti fenntarthatósága javításának, valamint a gazdaság kapcsolódó területein a munkahelyteremtés és a növekedés fellendítésének. Minden tagállamnak a szerkezetátalakítás keretében támogatnia kell a mezőgazdasági szektorban bekövetkező változásra való felkészülést, és proaktív megközelítést kell kidolgoznia a gazdálkodók képzése és átképzése tekintetében, különösen az átváltható szaktudást illetően.

¹⁷

Forrás: E-Business Market Watch ICT and e-Business, DG ENTR, 2003. július.

¹⁸

COM(2005) 229: „i2010 – Európai információs társadalom a növekedésért és a foglalkoztatásért”.

A mezőgazdaságban a generációváltás elősegítése érdekében mérlegelni kell az 1. tengelybe tartozó olyan intézkedéscsomagokat, amelyek a **fiatal gazdálkodók** szükségleteihez igazodnak.

3.2. A környezet és a vidék állapotának javítása

Iránymutatás

Az EU vidéki területeken található természeti erőforrásainak és tájainak védelme és javítása érdekében a **2. tengelyre** szánt forrásokkal elő kell mozdítani **három EU-szintű prioritási területet: biológiai sokféleség és a nagy természeti értéket képviselő gazdálkodási és erdőgazdálkodási rendszerek megóvása, víz és éghajlatváltozás**. A 2. tengely keretében megvalósítható intézkedéseket az említett környezetvédelmi célkitűzések integrálására kell használni és hozzá kell járulniuk a mezőgazdasági és erdészeti Natura 2000 hálózat végrehajtásához, a Göteborgban a biológiai sokféleség csökkenésének 2010-ig történő visszafordításával kapcsolatban tett kötelezettségvállaláshoz, a vízügyi keretirányelv célkitűzéseinek és a Kiotói Jegyzőkönyvben meghatározott, az éghajlatváltozás enyhítésével kapcsolatos célok megvalósításához.

Az említett prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamoknak a támogatást a következő kulcsfontosságú cselekvésekre kell koncentrálniuk:

- **a környezetvédelmi szolgáltatások és az állatbarát gazdálkodási gyakorlat előmozdítása.** Az európai polgárok elvárják, hogy a gazdálkodók tartsák be a kötelező normákat. De sokan egyetértenek azzal is, hogy a gazdálkodókat térítésben kell részesíteni ha még ezen is túlmutató kötelezettségeket vállalnak olyan szolgáltatások nyújtásával, amelyeket a piac önmagában nem nyújtana, a különleges erőforrások esetében mint a víz és a talaj;
- **a megművelt táj megóvása.** Európában a nagyra értékelt vidéki környezet legnagyobb része a mezőgazdaságnak köszönhetően jött létre. A megfelelő gazdálkodási rendszerek a vizes élőhelyektől kezdve a száraz rétekig és a hegyi legelőkig segítséget nyújtanak a táj és az élőhelyek megóvásában. Sok területen ez fontos részét képezi a kulturális és természeti örökségnek, és szerepet játszik a vidéki területeknek mint munka- és lakóhelyeknek az általános vonzerejében;
- **az éghajlatváltozás elleni küzdelem.** A mezőgazdaság és az erdészet úttörő szerepet játszik a megújuló energiák és a bioenergia üzemek számára alkalmas nyersanyagok kifejlesztésében. Az említett energiaforrások kifejlesztése során figyelembe kell venni az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentését és az erdők szén-dioxid-megkötő hatásának, valamint a szerves anyagok talajalkotó szerepének megóvását;
- **a biogazdálkodás hozzájárulásának megerősítése.** A biogazdálkodás holisztikus módon közelíti meg a fenntartható mezőgazdaságot. Ebben a vonatkozásban a biogazdálkodás hozzájárulása a környezetvédelmi és állatjóléti célkitűzésekhez tovább erősíthető;
- **a minden szempontból előnyös környezeti/gazdasági kezdeményezések ösztönzése.** A környezetvédelmi áruk előállítása, különösen agrár-környezetvédelmi intézkedéseken keresztül, hozzájárulhat a vidéki területek identitásához és élelmiszeripari termékeikhez. Alapját képezhetik a növekedésnek és a munkahelyteremtésnek a turizmuson és a vidéki

szálláshelyek biztosításán keresztül, különösen ha ez kapcsolódik a turizmus, kézműipar, képzés vagy a nem élelmiszertermelő ágazat irányába történő diverzifikációhoz.

- **a területi egyensúly előmozdítása.** A vidékfejlesztési programok rendkívül fontos hozzájárulást jelenthetnek a vidéki területek vonzerejének fokozásához. Annak biztosításához is hozzájárulhatnak, hogy egy versenyképes, tudásalapú gazdaságban fennmaradjon a városi és vidéki területek közötti fenntartható egyensúly. A többi programtengellyel együtt a területgazdálkodási intézkedések pozitív módon járulhatnak hozzá a gazdasági tevékenység területi eloszlásához és a területi kohézióhoz.

3.3. Az életminőség javítása a vidéki területeken és a diverzifikáció ösztönzése

Iránymutatás

A **3. tengely** alapján a vidéki gazdaság diverzifikációjának és a vidéki területek életminőségének területére szánt források segítségével elő kell mozdítani a **munkahelyteremtés mindenek felett álló prioritását**. A 3. tengely keretében megvalósítható intézkedéseket különösen kapacitásépítésre, szakismeretszerzésre és a helyi stratégia fejlesztésének megszervezésére, valamint annak biztosítására kell fordítani, hogy a vidéki területek vonzóak maradjanak a jövő generációi számára is. A képzés, a tájékoztatás és a vállalkozói szellem előmozdítása során figyelembe kell venni a nők és a fiatalok különleges szükségleteit.

Az említett prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamoknak a támogatást a következő kulcsfontosságú cselekvésekre kell koncentrálniuk:

- **a gazdasági aktivitás és a foglalkoztatottsági arány növelése a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságban.** A vidéki területeken a diverzifikáció elengedhetetlen a növekedés, a foglalkoztatottság és a fenntartható fejlődés szempontjából, a diverzifikáció tehát hozzájárul a jobb területi egyensúly kialakításához mind gazdasági, mind pedig társadalmi szempontból. A turizmus, a kézművesség és a vidéki szálláshelyek biztosítása sok régióban növekedő ágazatok és lehetőséget biztosítanak mind a gazdaságon belüli diverzifikációra, mind pedig a mikrovállalkozások kialakulására a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságban;
- **a nők munkaerőpiacra történő belépésének ösztönzése.** A gyermekellátó létesítmények létrehozására tett helyi kezdeményezések javíthatják a nők munkalehetőségeit és elősegíthetik a munkaerőpiacra való bejutásukat. Ez magában foglalhatja a gyermekellátó infrastruktúra kialakítását a potenciálisan a vidéki tevékenységekhez kapcsolódó kisvállalkozások elindításának ösztönzésére irányuló kezdeményezésekkel párhuzamosan;
- **a mikrovállalkozások és kézműipari vállalkozások fejlesztése** építhet a hagyományos ismeretekre vagy új szakértelmet hozhat, különösen abban az esetben, ha eszközbeszerzéssel, képzéssel és betanítással jár együtt, előmozdítva a vállalkozói szellem fejlesztését és a gazdaság szövetének kiépülését;
- **a fiatalok képzése a hagyományos vidéki ismeretekre** lehetővé teszi számukra, hogy bekapcsolódjanak a turizmusra, szabadidős tevékenységekre,

környezetvédelmi szolgáltatásokra és minőségi termékek előállítására mutakozó kereslet kielégítésébe;

- **az információs és kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazásának és elterjedésének ösztönzése.** Az IKT-k alkalmazása és elterjedése alapvető fontosságú a vidéki területeken a diverzifikáció, valamint a helyi fejlődés, a helyi szolgáltatásnyújtás és az e-integráció előmozdítása szempontjából¹⁹. Méretgazdaságosság érhető el a **falusi IKT-kezdemenyezéseken** keresztül, amely a közösségi struktúrákon keresztül egyesíti az IT-eszközöket, a hálózatépítést és az e-ismeretek oktatását. Az ilyen kezdeményezések nagyban elősegíthetik a helyi gazdaságok és vidéki vállalkozások általi IT-alkalmazást, és az e-üzletbe és az e-kereskedelembé való bekapcsolódást. Teljes mértékig ki kell használni az internet és a szélessávú kommunikáció által a földrajzi elhelyezkedésből származó hátrányok leküzdésére biztosított lehetőségeket, például a strukturális alapokból támogatott regionális programok segítségével²⁰;
- **a megújuló energiaforrások biztosításának és innovatív használatának fejlesztése** hozzájárulhat a mezőgazdasági és erdészeti termékek új felvevőpiacainak kialakításához, a helyi szolgáltatások nyújtásához és a vidéki gazdaság diverzifikációjához;
- **a turizmus kifejtésének ösztönzése.** A turizmus az egyik fő növekedési ágazat sok vidéki területen. Az **IKT** fokozott használata **a turizmusban** foglalkozásra, promócióra, marketingre, szolgáltatástervezésre és szabadidős tevékenységekre növelheti a látogatók és a vendégéjszakák számát, különösen akkor, ha az IKT kapcsolatot biztosít a kisebb létesítményekkel és ösztönzi az agroturizmust;
- **a helyi infrastruktúra modernizálása, különösen az új tagállamokban.** A következő években jelentős beruházások kezdődnek a főbb távközlési, szállítási, energetikai és vízi infrastruktúrában. Jelentős támogatás lesz elérhető a strukturális alapokból a transz-európai hálózatoktól kezdve az üzleti vagy tudományos parkok csatlakozásainak fejlesztéséig. A munkahelyek és a növekedés tekintetében a multiplikátorhatás teljes megvalósulása érdekében a vidékfejlesztési programok keretében támogatott kis méretű helyi infrastruktúrák rendkívül fontos szerepet játszhatnak e nagy beruházásoknak a diverzifikációra és a mezőgazdasági és az élelmiszeripari potenciál fejlesztésére irányuló helyi stratégiákhoz való kapcsolásában.

3.4. A helyi kapacitás kiépítése a foglalkoztatottság és a diverzifikáció érdekében

Iránymutatás

A **4. tengely** (Leader) keretében rendelkezésre álló forrásoknak az 1. és a 2. valamint különösen a 3. tengelybe tartozó prioritások megvalósításához kell hozzájárulniuk, de ezen kívül fontos szerepet játszanak az **irányítás javítását célzó prioritás** megvalósításában és a vidéki területek **endogén fejlődési potenciáljának** mozgósításában.

¹⁹ COM(2005) 229: „i2010 – Európai információs társadalom a növekedésért és a foglalkoztatásért”.

²⁰ COM(2005) 24: „Közös munkával a növekedésért és a munkahelyekért – A lisszaboni stratégia új kezdete”, 29. o.

A Leader tengely értelmében nyújtható támogatás lehetőséget nyújt a helyi szükségletekre és erősségekre építő helyi fejlesztési stratégia keretében mindhárom célkitűzés – versenyképesség, környezet és életminőség/diverzifikáció – kombinálására. A gazdálkodókat, erdészeket és más vidéki szereplőket bevonó integrált megközelítések segítségével megővható és javítható a helyi természeti és kulturális örökség, növelhető a környezettudatosság, beruházások valósíthatók meg és promotálni lehet a különleges termékeket, a turizmust, a megújuló forrásokat és az energiát.

Az említett prioritásoknak való megfelelés érdekében a tagállamoknak a támogatást a következő kulcsfontosságú cselekvésekre kell koncentrálniuk:

- **a helyi partnerségi kapacitásépítés**, az animáció és a szaktudás elsajátításának előmozdítása hozzájárulhat a helyi potenciál mozgósításához;
- **a köz- és a magánszféra partnerségének előmozdítása.** Különösen a Leader fog továbbra is fontos szerepet játszani a vidékfejlesztés innovatív szemléletének ösztönzésében és a magán- és a közszféra együttműködésének erősítésében;
- **a kooperáció és az innováció előmozdítása.** A Leaderhez hasonló helyi kezdeményezések és a diverzifikáció támogatása alapvető fontosságú szerepet játszhat az új elképzelések és megközelítések emberekkel való megismertetésében, az innováció és a vállalkozói szellem ösztönzésében, valamint az integráció és a helyi szolgáltatások nyújtásának előmozdításában. Az on-line közösségek segítséget nyújthatnak a tudás terjesztésében, a helyes gyakorlat cseréjében, és a vidéki termékekkel és szolgáltatásokkal kapcsolatos innovációban.
- **a helyi irányítás javítása.** A Leader támogatja a mezőgazdaság, az erdészet és a helyi gazdaság összekapcsolására irányuló innovatív megközelítéseket, segítve ezzel a vidéki területek gazdasági alapjának diverzifikációját és társadalmi-gazdasági szövetének megerősítését.

3.5. A prioritások programokká alakítása

A közösségi vidékfejlesztési prioritásokra szánt források (a szabályok alapján minden tengely esetében meghatározott minimális finanszírozási limiteken belül) az adott helyzettől, és az egyes programterületek erősségeitől és gyengeségeitől függenek. Minden közösségi prioritást és azok hozzájárulását a lisszaboni és göteborgi célkitűzésekhez a nemzeti stratégiai tervek és a vidékfejlesztési programok segítségével a tagállami keretbe kell átültetni. Sok esetben léteznek az élelmiszeripari ágazattal vagy a mezőgazdaság és az erdészet környezeti, éghajlati vagy földrajzi helyzetével kapcsolatos egyes speciális problémák esetében nemzeti vagy regionális prioritások. A vidéki területeken egyéb speciális kérdéseket is kezelni kell, mint a városi területek terjeszkedése, a munkanélküliség, a kieső földrajzi helyzet vagy az alacsony népsűrűség.

Iránymutatás

Nemzeti stratégiáik kidolgozása során a tagállamoknak biztosítaniuk kell a tengelyek közötti és a tengelyen belüli szinergia maximális szintjét és a potenciális

ellentmondások elkerülését. Ezeknek a stratégiáknak azt is tükrözniük kell, hogy az egyéb EU-szintű stratégiákat, mint a Cselekvési terv a biogazdálkodásért²¹, a Bizottság legutóbbi közleménye a megújuló energiaforrásokról²², a Bizottság nemrég kiadott közleménye az éghajlatváltozásról²³ és a gazdálkodásra és az erdészetre gyakorolt valószínű hatások előre látásának szükségességéről, valamint a Bizottság jelentése az EU erdészeti stratégiájáról²⁴ (amely segítséget nyújthat mind a növekedéssel, mind a munkahelyteremtéssel, mind pedig a fenntarthatósággal kapcsolatos célkitűzések elérésében) és az előkészítés alatt álló tematikus környezetvédelmi stratégiákat²⁵ milyen módon kell figyelembe venni.

Több eszköz áll rendelkezésre EU- és tagállami szinten az irányítás és a politika végrehajtásának javítására. Technikai segítségnyújtás vehető igénybe az európai és nemzeti vidékfejlesztési hálózatok kiépítésére, amely az érintettek között platformként szolgál a helyes gyakorlat és a szakértelem cseréjére a politikatervezés, a menedzsment és a végrehajtás minden vonatkozásával kapcsolatban. A különböző szereplők korai bevonását biztosító tájékoztatást és nyilvánosságot tekintetbe kell venni a nemzeti stratégiák előkészítése során és ki kell dolgozni azokat a végrehajtás későbbi szakaszaira.

3.6. A közösségi eszközök kiegészítő jellege

Iránymutatás

A strukturális, a foglalkoztatási és a vidékfejlesztési politikák közötti szinergiát ösztönözni kell. Ebben az összefüggésben a tagállamoknak biztosítaniuk kell az ERFA-ból, a Kohéziós Alapból, az ESZA-ból, az EHA-ból és az EMVA-ból finanszírozott cselekvések között az egymást kiegészítő jelleget és a koherenciát egy adott területen és egy adott cselekvési területen belül. A különböző alapok által támogatott cselekvések közötti választóvonal és koordinációs mechanizmusok tekintetében a fő irányadó elveket a nemzeti stratégiai referenciakeret/nemzeti stratégiai terv szintjén kell meghatározni.

Az infrastrukturális beruházások esetében a beavatkozás mértéke az irányadó elv. Például a tagállami vagy regionális/szubregionális szintű közlekedési vagy egyéb infrastrukturális beruházások esetében a kohéziós politikai eszközöket kell használni, a helyi szinten pedig a 3. tengelybe tartozó alapszolgáltatások-intézkedés használható, amely a helyi és a regionális szint között biztosít kapcsolatot.

A humántőke fejlesztése tekintetében a vidékfejlesztésből adandó támogatás a gazdálkodókat és a vidéki gazdaság diverzifikációjában érintett gazdasági szereplőket célozza. A vidéki területen élők integrált, alulról felfelé irányuló megközelítés részeként kaphatnának támogatást. Az e területekhez tartozó cselekvéseket a növekedésre és új munkahelyek teremtésére vonatkozó integrált iránymutatásokban

²¹ COM(2004) 415.

²² COM(2004) 366: „A megújuló energiaforrások részesedése az EU-ban”.

²³ COM(2004) 35: „Megnyerni a harcot az éghajlatváltozással szemben”.

²⁴ COM(1998) 649: „Az Európai Unió erdészeti stratégiája”; COM(2005) 84: „Jelentés az EU erdészeti stratégiája alkalmazásáról”.

²⁵ Talajvédelem, a tengeri környezet védelme és megőrzése, a peszticidek fenntartható használata, légszennyezés, városi környezet, erőforrások fenntartható használata, hulladék újrafeldolgozása a hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési program megállapításáról szóló, 2002. július 22-i 1600/2002/EK európai parlamenti és tanácsi határozat.

meghatározottak szerinti európai foglalkoztatási stratégiával teljes összhangban és a lisszaboni folyamat keretébe tartozó nemzeti reformprogramok alapján megvalósított cselekvésekkel koherens módon kell végrehajtani. Az oktatás és képzés 2010 munkaprogram a lisszaboni célkitűzések oktatási és képzési részének megvalósítására irányul. E programnak az élethosszig tartó tanulás áll a középpontjában, és az oktatás és a képzés minden szintjére vonatkozik, beleértve a mezőgazdasági, erdőszeti és élelmiszeripari ágazatokat.

4. JELENTÉSI RENDSZER

Az új vidékfejlesztési rendelet előírja a közösségi és nemzeti stratégiák stratégiai monitoringját. A fejlődésről szóló jelentés alapja a tagállamokkal együttműködésben felállítandó monitoring és értékelési közös keret lesz.

A keret korlátozott számú közös mutatót és közös módszertant határoz meg. Ezt kiegészítik majd az egyes programterületek jellegének tükrözése érdekében programspecifikus mutatók.

A közös mutatók lehetővé teszik az output, az eredmények és a hatás EU-szinten történő összesítését és segítik a közösségi prioritások megvalósításában elért fejlődés értékelését. A programozási időszak kezdetén meghatározott kiindulási mutatók lehetővé teszik a kiindulási helyzet értékelését és alapját képezik a programstratégia kidolgozásának.

Az értékelési tevékenység folyamatosan történik, amely a program szintjén előzetes, félidős és utólagos értékelést, valamint egyéb, a programmenedzselés és a hatás szempontjából hasznosnak ítélt értékelési tevékenységet jelent. Ezeket közösségi szinten készített tematikus tanulmányok és szintézisértékelések, valamint az európai vidékfejlesztési hálózat tevékenységei kísérik, amely a tagállamok közötti tapasztalatcserét és az értékelési kapacitásépítést szolgálja. A helyes gyakorlat cseréje és az értékelési eredmények megosztása jelentősen hozzájárulhat a vidékfejlesztés hatékonyságához. Ebben a vonatkozásban az európai hálózat központi kapcsolattartó szerepet játszhat.